

UVODNE BESEDE

Objava sestavkov o antični tvorni kulturi izhaja iz naloge »Sinteza antične materialne kulture«, ki jo je v zadnjih letih sofinancirala Raziskovalna skupnost Slovenije, vodil pa Narodni muzej v Ljubljani. Spodbudo za tako vrsto pregledov najznačilnejših oblik tvorne zapuščine rimske dobe na Slovenskem je dala objava pomembnih sklopov najdb iz antičnih municipalnih središč v Emoni, Neviodunu, Celeji in Poetovionu. Opora je bilo izpovedno zelo zgovorno in važno gradivo iz zaključenih grobnih celot. Gradivo iz navedenih centrov so zaznavno obogatile izkopanine na antičnih nekropolah Dolenjske in Šempetra ter mnoga naključna odkritja. Ker so mnogi izkopavalci poleg sprotne lapidarne objave v Varstvu spomenikov le-te publicirali tudi v *Inventaria archaeologica* (zvezki z oznako: YU), Razpravah SAZU, Arheološkem vestniku in v seriji Katalogi in monografije, so s tem omogočili širše zajeti izkopanine in opraviti globlje fundirane sklepe o razvoju in kronološkem zaporedju materialne kulture pri nas. Posebno spodbudo so dobila ta raziskovanja z večjimi sklopi najdb objavljenih v Razpravah 1. razr. SAZU 6 (1969) in v naslednjih katalogih. S. Petru: Emonske nekropole (1972), L. Plesničar: Severne emonske nekropole (1972) in V. Kolšek: Vzhodni del antične nekropole v Šempetru (1977). V navedenih delih je zajetih blizu 3000 grobnih sestavov iz rimske dobe. Zato so lahko vsa zastavljena strokovna vprašanja deležna večkratnega preverjanja, hkrati pa je tako načeta problematika znotraj teh objav omogočala kontroliranje in nadaljnje dograjevanje znanstvenega prijema ter sistema.

Vendar pa velja že tu poudariti, da je bilo sodelavcem prepuščeno, da za svoj predmetni sektor sami izberejo pot raziskave. Ta korak, ki je bil uglašen z nalogami na Pedagoško znanstveni enoti za arheologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani pod vodstvom univ. prof. dr. Jožeta Kastelica, se je izkazal kasneje za pravilnega, saj so tako tudi obči pregledi o časovnih zaporedjih znotraj posameznih najdišč oz. nekropol doživeli večkratno osvetlitev. Zaradi tega so naloge znotraj projekta »Sinteza antične materialne kulture« v tej prvi fazi že dale ogrodje večjim oblikam proučevanj in detajlnim brušenjem dobljenih dognanj. Mimo tu objavljenih sestavkov o pasnih sponkah, zapestnicah, uhanih, prstanih in jantarju ter koščenih iglah, je bilo opravljeno še več drugih nalog, ki jih zaradi popolnosti prav tako navajam: Pregled rimske keramične proizvodnje v Jugoslaviji, terra sigillata v emonskih grobiščih, Ptuj — Srednješolski center, Antične bronaste posode v Sloveniji.

Posebej velja omeniti v tiskani obliki predloženo ovrednotenje emonske keramike, kakor jo je z bogatimi spremnimi tablami in preglednicami pripravila L. Plesničar.

Omeniti velja tudi že zgoraj navedeni sestavek o terri sigillati iz emonskih grobišč, kjer je I. Curk pripravila analizo pečatov, motivov in ikonografskih prvin. Posamezna poglavja iz elaborata je objavila v glasilu *Rei cretarie Romanae fautores*, v Časopisu za zgodovino in narodopisje in v Arheološkem vestniku, medtem ko celotna predstavitev njenih izsledkov čaka na objavo. Enako sem tudi v ločenih sestavkih objavljenih v Situli (in sicer številkah, posvečenih kot zbornik Jožetu Kastelicu in Stanetu Gabrovcu), iskala poreklo antičnega steklarstva v prazgodovinski davnini bodisi po tehnoloških ali ikonografskih sestavinah. Kompletan pregled rimskega steklarstva v Sloveniji pa sem objavila v Arheološkem vestniku. Delo v zvezi s projektom »Sinteza antične materialne kulture« je občutno sprožilo prav temeljna znanstvena spoznanja, ki zadevajo drobne arheološke izkopanine in premično spomeniško izročilo antične dobe v naših krajih. Ob tem velja ponovno poudariti dejstvo, da število za znanstveno vrednotenje primernih najdb v zaključenih grobnih enotah daje izsledkom veliko veljavo. Istočasno pa nas že dosežena stopnja spoznanj sili k nadaljnim tovrstnim raziskovanjem, saj podrobni pregledi, zasnovani po načelih, kakor jih posredujejo tu pripravljene sestavki, naravnost kličejo k vrednotenju zapuščine od oljenk do druge keramoplastike ter od fibul do drugih kovinskih predmetov. Gotovo so ta dejstva za celotno nalogo lepo priznanje o njeni potrebnosti ne le za našo arheologijo, ampak tudi za širše panoge in področja, ki jih zajemamo znotraj pojma kulturna dediščina.

Naše izročilo, ki je v predloženih člankih proučeno in ovrednoteno, omogoča njegovo boljše poznavanje in razumevanje kot sestavine bogatega preteklega izročila po materialni in duhovni strani. To pa je tudi cilj, ki je spodbudil ta zahtevna proučevanja.

Sonja Petru